

Najlepša roža.

Prosjak Matija je na čuden način obogatel. Rano jutro je šel v gozd, nabirat drv. Ko je čepel za grmom, je zagledal bele vile, ki so plesale pred solničnim vzhodom sredi gozda na zeleni jasi. Najlepša med njimi, ovita v blesteč ovoj, z zlatim diademom na glavi, je imela na prsih čudovito rožo. Listi rože so blesteli kakor solčni žarki. Vila je zadela z rožo v smrekov vršiček, roža je tajno zazvenela in padla na tla. Vila se je v plesu obrnila in hotela rožo pobrati, pa ji je bil Matija bližji. Urno je segel po roži in jo pobral. Tisti hip je hlenilo solnce, vile so izgubile svojo moč in so izginile.

Ubožec Matija je odnesel rožo domov, jo postavil v lončeno posodo in odšel prosjačit.

O mraku se je utrujen vrnil in takoj legel počivat.

V sanjah se mu je pa prikazala kraljica vil in ga prosila, naj ji vrne rožo. Ponudila mu je v zameno zlat las s svoje glave. Na lok napet bi igral lepše ko vsake citre. Dala bi mu tudi srebrno priponko svojega čeveljca. Pripeta na njegove raztrgane škornje, bi ga nosila hitreje ko vsak vlak. Še različne druge stvari mu je ponujala za rožo. Iz tega je sklepal Matija, da mora imeti ta cvet posebno moč, sicer bi se vila tako ne potezala zanj. Zato rože vili ni hotel dati. — V teh sanjah se je zibal do jutra. Ko se je zjutraj zbudil, se je silno začudil. Okoli rože so blesteli sami svetli cekini. Bilo jih je ravno deset.

Isto se je zdaj ponovilo vsako noč. Vsako jutro pa je našel Matija na mizi deset novih cekinov in naenkrat je obogatel. Spočetka se je rad spominjal, kako je hudo, če je človek siromak, in dajal je bogato milo-

ščino. Polagoma pa mu je srce zakrknilo: pozabil je na svojo prejšnjo revščino in postal je skop.

Nekega dne ga je obiskal človek majhne postave, brez brk, z brado do pasu. Bil je to kralj pritlikavcev, čarovnik Zlatožar. Tista čudovita roža je bila njegova last. Podaril jo je bil kraljici vil, ker ga je razveseljevala s svojim čarobnim petjem. Ko je pa zvedel za njeno nezgodo, ji je podaril drugo, enako rožo; prvo je pa pustil prosjaku Matiji, dokler je vedel, da je dober človek. Ko se je Matija prevzel, je prišel čarovnik, da mu vzame čudoviti cvet.

Opravljen kot star, nadložen siromak je prišel Zlatožar in prosil Matijo vbogajme, a Matija ga je jel cdganjati. Pritlikavec se je razsrdil in je izginil z rožo vred.

Hudo je bilo Matiji, ker ni več našel svoje rože. A se je kmalu potolažil. Bil je dovolj imovit, zato je ostal naprej trd. Jel je posojevati sosedom ter jih odiral s previsokimi obrestmi. Kdor mu pa ni mogel pravočasno vrniti, ga je Matija neusmiljeno zarubil in pognal po svetu.

Dolžniki so mu nato v divji jezi iz maščevanja zanetili hišo. Vse je Matiji pogorelo. Nesrečnež si je komaj rešil golo življenje.

Spoznal je zdaj, da je celo njegovo življenje v nevarnosti. Odšel je po svetu. V trpljenju in stradanju je kmalu spoznal, kako krivično je prej ravnal s svojimi sosedi, ki so se trudili in mučili vse življenje, da so si prislužili košček kruha, a še jih je preganjala nesreča in so si izposojevali pri njem denar, ko je tako brez truda obogatel. Polotilo se je Matije zdaj kesanje, in svoj trud in trpljenje je smatral za zaslužno pokoro in je voljno trpel.

Nekoč je šel v jutranjem mraku skozi gozd. Nankrat je osupel obstal. Kralj pritlikavcev je stal pred

njim. Povabil ga je, naj gre za njim. Čudna, neodoljiva sila je Matijo gnala, da mu je moral slediti. Dospela sta skozi skalno duplino v blesteče opremljeno dvorano.

Sredi dvorane je žarela tista čudovita roža. Okrog nje so švigali biserni metulji, pod njo pa je kipel zelenkast zubelj. Od rože je kapalo v zubelj zlato in se mavrično izpreminjalo.

Zlatožar pokaže Matiji rožo in mu reče: »Pojdi in najdi mi slično rožo! Potem pridi in povej mi ime tiste najlepše rože, pa ti bom vrnil ta cvet, in spet boš bogat in tudi srečen.«

Preden mu je mogel Matija kaj odgovoriti, je bil že spet sam pred sivo skalo.

*

Matija se je napotil po svetu, da najde čudovito rožo. Prvo leto je povpraševal po nji pri vrtnarjih v vsem kraljestvu, a nihče ni imel podobne rože. Drugo leto je oblezel vse podzemeljske jame, kjer so viseli od stropa dragoceni kapniki in se izpreminjali v blesku sijočih svetiljk. Pa tudi tam ni našel take rože. Tretje leto jo je pa iskal povsod, iz sela v selo je hodil, iz mesta v mesto.

Truden od težke hoje je došel v gorsko vas. V revni koči si je izprosil prenočišča.

Matija je ležal pri peči. Mrazilo ga je, in ni mogel zaspati.

Bila je v koči tudi gospodinja, uboga, bolna mati. Ležala je v postelji in se s poslednjimi silami sklanjala nad svojim bednim otročičkom in ga ogrevala s svojim izsušenim telesom. Zjutraj je mati umrla, a otrok je mirno spal poleg nje.

Odnesel je Matija otroka k sosedom. Tam je obljubil, da se bo vrnil in bo skrbel za črviča. Šel

je potem v gozd, kjer se je nekdam sestal z Zlatožarom. Spet je stal ta naenkrat pred njim in ga odvedel s seboj v svojo dvorano.

»Ali si našel najlepšo rožo?« ga je vprašal čarovnik. — »Da, najlepšo, še lepšo kakor je tvoja. Ta roža se zove — usmiljenje!«

Vzel je čarovnik list, zapisal nanj besedo »Usmiljenje« in spustil list na tla, šepetajoč čudne, tuje besede.

Tedaj je zažarelo po vsi dvorani. Mamljiv duh je zavel, in iz tal je pognala roža, žareča v vseh barvah. Nje listi so šepetali mehko, skrivnostno božajoče.

»Res si našel najlepšo rožo,« reče Matiji čarovnik, in mu vrne čudoviti cvet.

Spet je bil Matija bogat. A zdaj ni pozabil siromakov. Ono dete brez matere je vzal k sebi. Skrbel je zanje in ga postavil za svojega dediča.

Mirko Kunčič:

Kako je na planini.

*Ko da bi sami živi škratje
rožljali s čarnimi cekini,
šumlja skrivnostnim glasom virček
skoz les samotni na planini.*

*Ob njem pa v ranih jutrih vile —
meglice bele — rajajo,
s koraki težkimi se bôri —
puščavniki — sprehajajo.*

*Iz jelševja pa nekajkrat
sam gozdni mož — Grdavš — pokuka.
Gorje pastirčku, ki še spi!
Za nos nemilo ga pocuka.*